

Michał Kieling: Św. Hieronim w warunkach jego czasu

Hieronim bez wątpienia jako przedstawiciel kultury antycznej w najlepszym wydaniu wniósł do świata chrześcijańskiego piękno literackiej łaciny oraz zamiłowanie do Pisma Świętego. Można powiedzieć, że za życia czasem niedoceniany i krytykowany – po śmierci przeszedł do historii jako tłumacz Wulgaty i znakomity egzegeta – pisze Michał Kieling w „Teologii Politycznej Co Tydzień”: „Św. Hieronim. U źródeł Kościoła”.

Hieronim ze Strydonu był wybitnym humanistą, uczonym biblistą i cenionym mistrza duchowego. Jego życie i działalność stały się przedmiotem wielu badań i publikacji[1]. Sam o sobie pisał, że jest jednocześnie „filozofem, retorem, gramatykiem, dialektykiem, specjalistą w hebrajskim, grece i łacinie, władającym trzema językami”! [2]. Mówiono o nim, że był człowiekiem „trudnym, niezdyscyplinowanym, psotnym” [3]; cechowała go „inteligencja żywa, niesłychana pamięć, charakter wrażliwy, namiętny, zazdrosny, podejrzliwy”[4]. Jednocześnie Hieronim był bez wątpienia tytanem pracy i walczył ze swoimi wadami, posiadając również wiele cnót, z których chyba największą było umiłowanie Pisma Świętego. Jego długie życie przypadło na czas przełomu cywilizacyjno-kulturowego, podziału Cesarstwa Rzymskiego, a nade wszystko wydarzenia, które dla jego pokolenia było czymś tragicznym i niewyobrażalnym – zdobycia „pochodni tego świata” Rzymu w 410 roku przez wodza Wizygotów Alaryka.

Hieronim urodził się ok. 331, bądź 347 roku w Strydonie na granicy starożytnej prowincji rzymskiej Panonii z Dalmacją (dziś pogranicze Słowenii i Italii) w średniozamożnej rodzinie chrześcijańskiej[5]. Jego rodzicami byli chrześcijanie Euzebiusz i nieznana nam z imienia matka. Miał młodsze rodzeństwo brata Pauliniana oraz siostrę, której imienia również nie znamy[6]. Najpierw uczęszczał do szkoły miejscowej, a następnie został posłany do najlepszych szkół w Mediolanie, aż w 360 roku przybył do Rzymu. Z tego okresu pochodzą także przyjaźnie Hieronima z Bonozusem, Rufinem z Akwilei, Heliodorem i Pammachiuszem. Czytał klasyków rzymskich, zachwycał się ich stylem, pochłaniał ich dzieła i zawdzięczał im bardzo wiele.

Mówiono o nim, że był człowiekiem „trudnym, niezdyscyplinowanym, psotnym”; cechowała go „inteligencja żywa, niesłychana pamięć, charakter wrażliwy, namiętny, zazdrosny, podejrzliwy”. Jednocześnie Hieronim był bez wątpienia tytanem pracy i walczył ze swoimi wadami

Pierwszą kwestią, na którą należy zwrócić uwagę pisząc o Hieronimie w kontekście warunków jego czasu to zamiłowanie do klasyków rzymskich i kultury antycznej. W Rzymie studiował u najlepszych: gramatykę u Eliusza Donata, a retorykę u nieznanego nam z imienia uczonego.

Ponadto posiadał własną bibliotekę, którą powiększał od czasów studiów w dzieła pisarzy pogańskich i chrześcijańskich. Szczególnie rozmiłował się w twórczości Cyncerona, a także Wergiliusza,

Terencjusza, Horacego i Salustiusza. W młodości pociągało go także życie światowe, z czasem przeważyło jednak zainteresowanie religią chrześcijańską i pragnienie jej przyjęcia. Humanizm Hieronima wyrasta z jednej strony ze spuścizny antycznego Rzymu, a z drugiej głębokiego szacunku dla kultury antycznej. Strydończyk jednocześnie wnosi swój własny wkład w rozwój humanizmu chrześcijańskiego. Dzięki niemu została nobilitowana łacina kościelna. Na ruinach kultury wielowiekowego Rzymu tworzy on nowy model kultury. Dzięki bogatej spuściznie literackiej i naukowej możemy się przekonać, że dzięki nowatorskiemu jak na tamte czasy wykorzystaniu uniwersalizmu Kościoła stało się możliwym przetrwanie tego co najcenniejsze i istotne z antyku.

Druga kwestią, którą należy podkreślić jest wkład Hieronima w rozwój studiów biblijnych i przekład Pisma Świętego, zwany Wulgatą. W tym miejscu należy wskazać na związek Hieronima z dworem cesarskim w Trewirze, jak również jego świetnie rozwijającą się karierę urzędniczą. Niemalże znaczenie miały również znakomite koneksje Hieronima na dworze papieskim. Zresztą z rąk samego papieża Liberiusza przyjął chrzest w 366 roku. Podczas pobytu w Trewirze Strydończyk poznaje życie monastyczne i zostaje urzeczony pięknem antyku i „szaleństwem” ducha pierwszych chrześcijan. W 382 roku przyjeżdża jako tłumacz Paulina razem z Epifaniuszem z Salaminy do Rzymu. W tym czasie papieżem jest Damazy – uczony i poeta – który go docenia, zasięga jego rad i mianuje swoim sekretarzem. Damazy prosi Hieronima, aby poprawił łacińskie tłumaczenie Ewangelii - to zadanie zajmie uczonemu - ponad 20 lat[7]. Przekład Pisma Świętego Starego i Nowego Testamentu otrzyma nazwę Wulgaty (Vulgata versio) i z czasem stał się podstawowym tekstem Biblii na Zachodzie[8]. Hieronim stał się wzorem dla późniejszych badaczy Pisma Świętego. Jego umiłowanie pracy, konsekwencja, czasem upór, bezkompromisowość

oraz surowość życia nadal budzą szacunek. Słusznie uważany jest za Wielkiego Ojca Kościoła zachodniego, ponieważ posiada wielkie zasługi dla rozwoju nauk biblijnych i autorem największego dzieła translatorskiego starożytności jakim jest Wulgata[9].

Trzecią kwestią, na którą należy zwrócić uwagę jest fascynacja Hieronima życiem monastycznym, która rozpoczęła się właściwie podczas pobytu na dworze cesarskim w Trewirze (367-370). Tu zapoznał się z dziełami Hilarego z Poitiers, aby następnie udać się w latach 370-374 wraz z przyjaciółmi na czele z Chromacjuszem do Akwilei w celu pogłębienia studiów i poznania praktyk ascetycznych[10]. Duchowość Hieronima kształtowała się w pewnym sensie przez całe jego życie, ale szczególnymi doświadczeniami były wspomniane powyżej pobyty w Trewirze, Syrii, Konstantynopolu, Rzymie i trzy ostatnie dekady jego życia, które spędził w Betlejem. Hieronim zgromadził wokół siebie wielu ludzi, których pociągnął w stronę życia ascetycznego. Należeli do nich ludzie z kręgu arystokracji rzymskiej, zwłaszcza patrycjuszki Eustochium, Blezylla, Paulina, Marcella, Asella, Lea i inne, które pragnąc iść drogą doskonałości chrześcijańskiej i pogłębiać znajomość słowa Bożego, wybrały go sobie na przewodnika duchowego oraz nauczyciela w metodycznym poznawaniu świętych tekstów.

Hieronim zgromadził wokół siebie wielu ludzi, których pociągnął w stronę życia ascetycznego

W 386 roku Hieronim przybywa do Palestyny, zatrzymując się Jerozolimie, a następnie w Betlejem, gdzie

patrycjuszka Paula sfinansowała budowę klasztorów żeńskich i jednego męskiego. Hieronim organizuje formację mnichów, wykłada klasyków w szkole. W niedzielę i święta głosi homilie. Oprócz tych organizacyjnych przedsięwzięć, należy jednak zwrócić na wielki wpływ Hieronima na rozwój duchowości biblijnej. W zachowanych homiliach dla mnichów – wyłania się z Hieronima prawdziwy mistrz życia wewnętrznego - o gorącej pobożności i ugruntowanej doktrynie. Należy podkreślić, że ta duchowość nie była tylko teoretyczna, ale i praktyczna. Po upadku Rzymu w 410 roku Hieronim organizował działalność charytatywną i pomoc dla uciekinierów z Italii. Umiera w Betlejem w wieku ok. 90 lat dnia 30 września 419 roku[11]. W kontekście duchowości biblijnej należy zwrócić uwagę na zasługi tego Ojca Kościoła dla życia monastycznego na Zachodzie. Był on propagatorem konsekrowanych form życia chrześcijańskiego, jakimi są dziewictwo i wdowieństwo.

Hieronim bez wątpienia jako przedstawiciel kultury antycznej w najlepszym wydaniu wniósł do świata chrześcijańskiego piękno literackiej łaciny oraz zamiłowanie do Pisma Świętego. Można powiedzieć, że za życia czasem niedoceniany i krytykowany – po śmierci przeszedł do historii jako tłumacz Wulgaty i znakomity egzegeta. Jego translatorskie dzieło jakim był przekład całej Biblii z języków oryginalnych uczyniło go jednym z największych egzegetów w dziejach chrześcijaństwa. Rozmiłowanie w Piśmie stało się również treścią jego życia w sensie dosłownym, ponieważ oddał się zupełnie tytanicznej pracy i ascezie chrześcijańskiej. W kontekście dziejowych zawirowań i niepokojów, które miały miejsce w czasie jego życia - Hieronim wskazuje na Pismo Święte – czyli Chrystusa jako źródło życia chrześcijańskiego i przemiany świata.

ks. Michał Kieling, prof. UAM dr hab

[1] Zob. J. Czuj, Święty Hieronim. Żywot - dzieła, charakterystyka, Warszawa 1954; Y. Chauffin, Święty Hieronim, tł. B. Durbajło, Warszawa 1977; E. Stanula, EK VI, 1993, 851-853; S. Rebenich, Hieronymus und sein Kreis. Prosopographische und sozialgeschichtliche Untersuchungen, Stuttgart 1992; B. Degórski, Wstęp, w: Św. Hieronim. Żywoty mnichów Pawła, Hilariona, Malchusa, ŻM 10, Tyniec-Kraków 1995, 11-21. J.N.D. Kelly, Hieronim, Życie, pisma, spory, tł. R. Wiśniewski, Warszawa 2003; J. Lössl, Jerome of Stridon. His life, writings and legacy, Farnham 2019; Nowy słownik wczesnochrześcijańskiego piśmiennictwa, M. Starowieyski, J.M. Szymusiak, Poznań 2017, 436-447.

[2] Hieronim ze Strydonu, Apologia adversus libros Rufini 3, 6, PL 23, 462A; D. Brown, Vir trilinguis, Kempen 1992.

[3] Zob. A. Hamman, Portrety Ojców Kościoła, Warszawa 1978, 182.

[4] Tamże.

[5] Jeśli chodzi o różnicę w datacji to wynika ona z faktu, że według Prospera z Akwitanii Hieronim miał przyjść na świat w 331 roku, jednakże datacja ta została poddana wątpliwościom przez niektórych badaczy na początku XX w., według których data narodzin Strydończyka została przesunięta na lata 40. IV wieku, czyli na 347 rok. Ostatnio wskazuje się, że „przesłanki dotyczące takiej zmiany nie są jednoznaczne i datacja zaproponowana przez Prospera może być

jednak słuszna” – zob. M. Ożóg, Wprowadzenie, Listy I (1-50), V; Ł. Krzyszczyk, w: Wstęp, Św. Hieronim, Komentarz do księgi Abdiasza, VoxP 33 (2013), t. 60, 557.

[6] Zob. M. Ożóg, Wprowadzenie, s. VI.

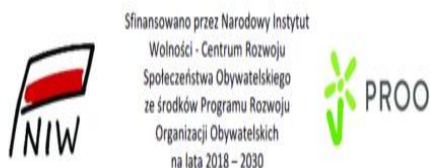
[7] Tamże.

[8] Tamże, s. 439; K. Bardski, Wulgata, EK 20, 2014, 1027-1030.

[9] Zob. Nowy słownik wczesno chrześcijańskiego piśmiennictwa, 445.

[10] Zob. E. Stanuła, dz. cyt., 851.

[11] Zob. Nowy słownik wczesno chrześcijańskiego piśmiennictwa, 438-439.



Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

Dofinansowano
ze środków Ministra
Kultury i Dziedzictwa
Narodowego